

מלחמות ד'

יש מפרשים שדוד מלכנו ואדונונו (ננף):

דברי הימים א פרק כב

(ה) ויאמר דויד לשלמה בְּנִי זֶעַר וְרַף וְהַבִּית לַבָּנוֹת לִיקוֹן קְהֵל־דָּוִד לְמַעַלְהָ לְשֵׁם וּלְתַפְאֶרֶת לְכָל הָאָרְצוֹת אֲכִינָה זֶא כֹּו וַיִּכֶן דָּוִד לָרֹב לַפְּנֵי מוֹתוֹ: (ו) וַיִּקְרָא לְשֵׁלְמָה בְּנוֹ וַיִּצְוֶהוּ לַבָּנוֹת בֵּית לִיקוֹן אֶל־הִי יִשְׂרָאֵל: (ז) וַיֹּאמֶר דָּוִד לְשֵׁלְמָה בְּנִי אֲנִי הִיָּה עִם לְבָבִי לַבָּנוֹת בֵּית לְשֵׁם יִקְוֹן אֶל־הִי: (ח) וַיְהִי עָלַי דָּבָר יִקְוֹן לֵאמֹר דָּם לָרֹב שִׁפְכֶתָּ וּמִלְחָמוֹת זָרָכוֹת עָשִׂיתָ לֹא תִבְנֶה בֵּית לְשִׁמִּי כִּי דָמִים רַבִּים שִׁפְכֶתָּ אֶרְצָה לַפְּנֵי: (ט) הִנֵּה בֶן זֹכֶר לָךְ הוּא יִהְיֶה אִישׁ בְּנוֹחַזָּה וְהַגְּזוֹחֹתִי כֹּו מִכָּל אוֹיְבָיו מִסָּבִיב כִּי שֵׁלְמָה יִהְיֶה עִשְׂמוֹ וְשָׁלוֹם וְשָׁקֵט אֶתֵּן עָלַי יִשְׂרָאֵל בְּיָמָיו: (י) הוּא יִבְנֶה בֵּית לְשִׁמִּי וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבָן וְאֲנִי כֹּו לְאָב וְהַכִּינֹוֹתִי כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ עָלַי יִשְׂרָאֵל עַד עוֹלָם:

כיצד ניתן להבין פסוקים אלו על דוד המלך ועל מלחמותיו?

רד"ק

ובאמרו דמים לרוב שפכת ארצה כי דם נקיים היה דמים אשר שפך כמו דם אוריה וכו'... גם דמי הגוים אשר שפך אותם שלא היו בני מלחמתו אפשר שהיו בהם אנשים טובים וחסידים.

אף על פי כן – לא נענש עליהם כי כוונתו לכלות הרשעים שלא יפרצו בישראל ולהציל עצמו כשהיה בארץ פלשתים לא יחיה איש ואשה, אבל כיון שנזדמן לו שפיכות דמים לרוב מנעו מלזנות בית המקדש שהוא לשלום ולכפרת עון ולעטרת תפלה...

אך עדיין יש משהו תמוה בהבנה זו:

א. שאם-כן מדוע לא אמרו לו נביאי ישראל לחדול ממלחמות במשך כל ימי חייו? וכי מן היושר הוא שאדם ימסור נפשו על עם ישראל, ארץ ישראל ומלכות ישראל, ובסוף יאמרו לו: היתה זאת טעות?!

ב. כמו כן כך משבחת אביגיל הנביאה את דוד המלך על מלחמותיו, לעומת ההוה אמינא שלו להרגו את נבל שזה נקרא "בוא בְּדָמַיִם":

שמואל א פרק כח

(כג) וַתֵּרָא אֲבִיגַיִל אֶת דָּוִד וַתִּמְהַר וַתַּרְדּוּ מֵעַל הַמָּוֶר וַתַּפֵּל לְאַפֵּי דָוִד עַל פְּגִיעַ וַתִּשְׁמַחוּ אַרְצָ: (כד) וַתַּפֵּל עַל רַגְלָיו וַתֹּאמֶר בִּי אֲנִי אֲדֹנָי הַעֲוֹן וַתְּדַבֵּר נָא אִמְתָּהּ בְּאָזְנֶיהָ וַשְּׁמַע אֶת דְּבָרֵי אִמְתָּהּ: (כה) אַל נָא יֵשִׁים אֲדֹנָי אֶת לְבֹו אֵל אִישׁ הַבְּלִיעֵל הַזֶּה עַל נָבֵל כִּי כִשְׁמוֹ כֵּן הוּא נָבֵל שְׁמוֹ וַיִּנְבְּלָה עִמּוֹ וְאֲנִי אִמְתָּה לֹא רֵאִיתִי אֶת נַעֲרֵי אֲדֹנָי אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ: (כו) וַעֲמָה אֲדֹנָי סִי יִלְנֶק וְסִי נִפְשָׁה אֲשֶׁר מִנְעָה יִלְנֶק מִבּוֹא בְּדָמַיִם וְהוֹשַׁע יְדָה לָךְ וַעֲמָה יִהְיֶוּ כְּנָבֵל אוֹיְבֶיךָ וְהַמְבַקְשִׁים אֵל אֲדֹנָי רַעָה: (כז) וַעֲמָה הַבְּרָכָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִבִּיא שִׁפְחָתְךָ לֵאדֹנָי וַנִּתְּנָה לְנַעֲרִים הַמְתַּהַלְכִים בְּרַגְלֵי אֲדֹנָי: (כח) שָׂא נָא לְפִשַׁע אִמְתָּהּ כִּי עָשָׂה וַעֲשֵׂה יִלְנֶק לֵאדֹנָי בֵּית נְאֻמָּן כִּי מִלְחָמוֹת יִלְנֶק אֲדֹנָי גִּלְתָּם וְרַעָה לֹא תִמְצָא בָּהּ מִיָּמֶיהָ:

ג. מלבד זאת יש מצווה להלחם "מלחמת מצווה"?

רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה א

"... ואי זו היא מלחמת מצווה... ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם..."

הוספות לספר המצוות לרמב"ם, מצות עשה ד'

"שנצטוונו לרשת הארץ אשר נתן האל יתברך ויתעלה לאבותינו לאברהם ליצחק וליעקב ולא נעזבה ביד זולתנו מן האומות או לשממה".

ואיך ינוף אדם על כך שקיים מצווה, ובגלל זה לא יוכל לבנות את ביהמ"ק?

ד. הרי משיח צדקנו בעצמו ילחם מלחמות די ויבנה את בית המקדש גם יחד (לקמן)?

אלא שיש להבין כהבנת רס"ג:

רס"ג, תרגום התנ"ך לערבית, דברי הימים א' כב' ט'

שהעיקוב לדוד המלך לבנות את בית המקדש לא היה מפני איזה חסרון מוסרי-רוחני הנעוץ במלחמותיו, אלא מפני שהיה צורך שיקדיש את כל חייו בלעדית רק לעבודת המלחמה, ולא יספיק לעת זקנותו להתחיל עבודה אחרת, אלא בנו הצעיר, הוא שיקדיש לזה את כל חייו". (תרגום דבריו).

יש להבין בשכל ובדעת שבניין בית-המקדש הוא השיא ולא ההתחלה, שלוש מצוות נצטוונו בכניסתנו לארץ, והן חייבות להיות זווקא לפי הסדר הזה:

רמב"ם הלכות מלכים פרק א

א) שלש מצוות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך שנאמר: 'שום תשים עליך מלך', ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר: 'תמחה את זכר עמלק', ולבנות בית הבחירה שנאמר: 'לשכנו תדרשו ובאת שמה'.

ב) מינוי מלך קודם למלחמת עמלק, שנאמר: 'אותי שלח ה' למשחך למלך עתה לך והכיתה את עמלק', והכרתת זרע עמלק קודמת לבנין הבית, שנאמר: 'ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים' וגו'...

לכן כל מי שעוסק בבניין מלכות ישראל וגם בצד המלחמתי שכרוך בו בהכרח - הרי הוא מקדם בכך את בנין בית-המקדש.

כל מי שנלחם מלחמות די מכין את בית-המקדש.

וזה מה שנאמר לדוד מלכנו בפסוק הנ"ל:

מאמרי הראיה / חלק א / בחגיגת חנוכת בית הכנסת הגדול בתל אביב

"... בבנין בית המקדש, כשדוד המלך אמר לנתן הנביא: 'ראה אנכי יושב בבית ארזים וארון אלקים בתוך היריעה', השיב לו הנביא בדבר ה': 'הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צויתי לרעות את עמי את ישראל לאמור: למה לא בניתם לי בית ארזים?' כאשר יגיע הזמן 'ושמתי מקום לעמי לישראל ונטעתיו ושכן תחתיו ולא ירגז עוד, ולא יוסיפו בני עולה לענותו כאשר בראשונה', אז תגיע השעה לבנין בית המקדש. וכל מה שעשה דוד המע"ה, כל המלחמות שנלחם עם אויבי ישראל לשבור את עולם מעל צוארינו ולהרחיב את גבול ארצנו, כל זה היה כהכנה והכשרה למטרה הגדולה של בנין בית המקדש..."

"והתורה אמרה: אם בא להרגך - השכם להרגו"

ברכות נח.

שאלה: מניין בכלל האפשרות להלחם?

במלחמה אנו פוגשים מצבים בהם נכנסים בידיעה שהולכים להרוג ולהרג, גם האיסור היותר חמור "לא תרצח" נדחה במלחמה ונהיה מותר, ולא עוד, אלא שהוא נחשב לגבורה לאומית ומסירות נפש.

מדוע? הרי לא רק על עם ישראל חל האיסור של "לא תרצח", גם אומות העולם נצטוו על "לא תרצח" בשבע מצוות בני נח? איך יתכן שהאיסור היותר חמור לפתע נהיה מותר במסגרת מלחמה? ולא רק במלחמת מצווה, אפילו במלחמת רשות המלך מוציא למלחמה להרוג ולהיהרג, וזה בודאי קשה עוד יותר?

בנוגע לעם ישראל במלחמת מצווה, מלחמה של "עזרת ישראליו":

"לאור ההלכה" להגדיר זווין - המלחמה א פרק א - חוקיותה של המלחמה

"... וכל זה בהצלת כלל ישראל שלא בתורת מלחמת מצווה. בנוגע למלחמת מצווה, מלחמה של "עזרת ישראל", יש לדבר גם יסוד אחר - משפטי המלוכה.

לא על דבר שהוא משום כבוד המלך בלבד יש משפט המלוכה, אלא "כל דבר כללי הנוגע לאומה וגם כל תיקון של הוראת שעה לגדור בפני עושי עולה הכל הוא בכלל משפטי המלוכה" (משפט כהן¹ סימנים קמב - קמד).

והוא מוסיף: "נראים הדברים, שבזמן שאין מלך, כיון שמשפטי המלוכה הם גם כן מה שנוגע למצב הכללי של האומה, חוזרים אלה הזכויות של המשפטים ליד האומה בכללה".

ביחוד אם קם שופט לישראל ו"כשמתמנה מנהיג האומה לכל צרכיה בסגנון מלכותי, על פי דעת הכלל ודעת בית - דין, ודאי עומד הוא במקום מלך לענין משפטי המלוכה הנוגעים להנהגת הכלל" (וראה שם בארוכה בביסוס הדברים בראיות)..."

עד כאן - במלחמות ישראל. ומה בנוגע למלחמות אומות העולם, בין לבין עצמן?

שם

שפיכות דמים הרי נכללת בתוך שבע מצוות בני נח, ובכן שאלת איסור והיתרן של מלחמות נופלת אף על אומות העולם. ואף כאן יש להבחין בין מלחמת התגוננות למלחמת התקפה. ברור, שלשם התגוננות אין המלחמה נאסרת לפי התורה. "הבא להרגך השכם להרגו" היא הלכה פסוקה (סנהדרין, עב א).

¹ מתוך הספר "לאור ההלכה" של הרב שלמה יוסף זווין - המלחמה א פרק א - "חוקיותה של המלחמה": "...כאן יש לחלק בין "הצלת רבים" סתם, לבין הצלת רבים במלחמת מצווה, יש בזה אריכות דברים אצל מרן הגרא"י קוק ב"משפט כהן" (סימנים קמב - קמד), שמאריך הרבה בדבר ומבדיל בין רבים לרבים. סתם רבים, כל זמן שאין שם רוב האומה, דינם כיחידים, אבל להצלת כלל ישראל חייב אדם למסור עצמו בתורת הוראת שעה ו"מיגדר מילתא". "לצורך כלל ישראל הדבר גלוי לכל שבת - דין יתירו לצורך שעה" ולכן "אין צורך אפילו ליטול רשות מבית - דין". ואם אין לנו היום בית - דין סמוכין להתיר הוראת שעה, הרי "הדבר מוסבר הוא שבדבר גדול כזה, הצלת כלל ישראל, שליחותיה קא עבדין", כמו שמקבלים גרים מטעם זה..."

אם כן מפני מה מותר לצאת למלחמה? משום "אם בא להרגך השכם להרגו":

שם

לעומת זה, מלחמת התקפה, זו שקורין לה "מלחמת הרשות", נראה ודאי שאיסור לבני נח. "לא תרצח" הרי אף בישראל לא הותרה אלא בתנאים מיוחדים, על פי מלך ועל פי סנהדרין גדולה של שבעים ואחד דוקא. ממילא, באומות העולם, שחסר התנאי של סנהדרין, מנין הכח להתיר?

כלומר, לעולם לא תהיה מותרת מלחמת התקפה. כל מלחמת התקפה יש בה "לא תרצח". אבל מלחמת הגנה תהיה מותרת.

הדבר היחיד שמצדיק מלחמה הוא "אם בא להרגך השכם להרגו", העם נמצא בסכנת נפשות, על כן יש לעשות כל שנצרך על מנת להצילו ולנצח, להשתמש בכל נשק ולא להתפעל ממאומה, זו ההצדקה המוסרית למלחמה:

שמות (פרשת משפטים) פרק כב פסוק א - ג

(א) אם־בְּמִלְחָמָה יִמָּצֵא הַגֵּבִיב וְהַכֹּהֵן וְקֵהַל אִין לֹ דְבָמִים: (ב) אם־יִרְוֶה הַעֲלָמִישׁ לְכָלִי דְבָמִים לֹ שְׁלָם יִשְׁלָם אִין לֹ וְיִמְכַר בְּגָדָתוֹ: (ג) אם־יִמָּצֵא תַמְלָא בְּיָדוֹ הַגֵּבִיב מִשְׁוֹר עַד־יְחֻמּוֹר עַד־עֵלָה וְזֵימִים שְׁלָם יִשְׁלָם: ס

רש"י

אם־בְּמִלְחָמָה - כשהיה חותר את הבית: אִין לֹ דְבָמִים - אין זו רציחה, הרי הוא כמת מעיקרו. **כאן למדתך תורה: "אם בא להרגך, השכם להרגו!"** וזה להרגך בא שהרי יודע הוא, שאין אדם מעמיד עצמו ורואה שנטליו ממונו בפניו ושותק, לפיכך על מנת כן בא, שאם יעמוד בעל הממון כנגדו יהרגו.

תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף עב עמוד א

משנה. הבא במחותרת נידון על שם סופו. היה בא במחותרת ושבר את החבית, אם יש לו דמים - חייב, אם אין לו דמים פטור.

גמרא. אמר רבא: מאי טעמא דמחותרת - חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו. והאי מימר אמר: אי אזילנא - קאי לאפאי ולא שביק לי, ואי קאי לאפאי - קטילנא ליה. והתורה אמרה: אם בא להורגך - השכם להורגו..

רש"י מסכת סנהדרין דף עב עמוד א

משנה. הבא במחותרת - שאמרה תורה יהרג. נידון על שם סופו - דהא לא קטל, ומקטיל משום דסופו להרוג בעל הבית כשיעמוד כנגדו להציל ממונו. יש לו דמים חייב - אם אינו ראוי להרג, כגון אב על הבן, דנתיב לקמן דאין הבן רשאי להרוג את אביו הבא עליו במחותרת משום דרחמי האב על הבן, ולא בא על עסקי נפשות, ואי הוה קאי בריה לאפיה להציל ממונו, אין בדתו של אביו להורגו. חייב - לשלם החבית כשאר מזיק. אין לו דמים - כגון שאר כל האדם שניתן רשות לבעל הבית להורגו - פטור מלשלם, דחייב מיתה וחייב תשלומין באין אחד, ואף על פי שניצל - פטור מן התשלומין, דקיימא לן (כתובות לה, א) חייבי מיתות שוגגין כגון שלא התרו בהן - אין משלמין ממונן שעם המיתה, אף על פי שאין נהרגין. גמרא. מאי טעמא דמחותרת - שאמרה תורה אין לו דמים כלומר, הרי הוא לך כמי שאין לו דם ונשמה ומותר להורגו. חזקה אין אדם מעמיד עצמו על ממונו - שרואה שאחר נטלו ושותק, הלכך יודע הגנב הזה שבעל הבית עומד על ממונו להצילו, ומימר אמר הגנב: 'אי אזילנא לגביה קאי באפאי, ואי קאי - קטילנא ליה', ואמרה לך תורה: 'צ'ין לֹ דְבָמִים' ומלמדך מאחר שהוא בא להרגך השכם אתה להרגו.

בס"ד.

לאור זאת, יש כאן צד קולא - שבמלחמה עצמה אין שום סייגים, אלא יש להילחם בצורה היעילה ביותר. איש אינו יכול להורות להיות אדיב ומתחשב כלפי האויב, מעודף הומניות והגינות.

ידוע האיסור של "לא תרצח" ואין לעבור עליו. אך כאשר עסוקים בהצלת נפשות, אין מקום ליפי נפש. העם נמצא בסכנת נפשות, על כן יש לעשות כל שנצרך על מנת להצילו ולנצח, גם כאשר יש כאן מידה של אכזריות וגרימת סבל מיותר.

דְרַחְמֵי רִשְׁעִים אֲבִזְרִי

ומדוע? משום שאי אפשר לרחם על מי שבא להרוגו פשיטא שגרימת סבל בעלמא - אסורה. אך אם הדבר נצרך כדי למעט את סבל האומה, אסור להתחשב בסבל האויב! וכך למדנו מדוד מלכנו:

שמואל ב פרק ח פסוק א - ג

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן... (ב) וַיֵּךְ אֶת־מוֹאֵב וַיַּמְדָּם בְּחֶבְלֵי הַשָּׁבָב אוֹתָם אֶרְצָה וַיַּמְדַּךְ שְׁנֵי־חֲבָלִים לְהַמִּית וַיִּמְלֵא הַחֶבְלִי לְהַקִּיֹּת וַתְּהִי מוֹאֵב לְדָוִד לְעַבְדִּים נְשָׂאֵי מִנְהָה:

וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן - אחרי שהודיעו ה' על ידי הנביא כי לא הוא יבנה הבית באשר עוד לא נכרתו אויביו מפניו, ראה כי רצון ה' שלא ינוח עדיין ממלחמה, לכן יצא לבקש את אויביו ולתגר בס מלחמה בארצם.

וַיַּמְדָּם בְּחֶבְלֵי הַשָּׁבָב אוֹתָם אֶרְצָה וַיַּמְדַּךְ שְׁנֵי־חֲבָלִים לְהַמִּית וַיִּמְלֵא הַחֶבְלִי לְהַקִּיֹּת ...

מדוע נהג כך דוד? מדוע הרג אותם בדרך של ביזיון והשפלה?

רד"ק שמואל ב פרק ח פסוק ב

וַיַּמְדָּם בְּחֶבְלֵי הַשָּׁבָב אוֹתָם אֶרְצָה - דרך נקמה וביזיון ... ואמרו בדרש כי עשה זה בעבור שהמיתו אביו ואמרו ונחמו כשנחם אותם בארץ מואב כשהיה בורח מפני שאול כמו שאמר: 'וַיִּנְחַם אֶת־פְּנֵי מֶלֶךְ מוֹאֵב וַיִּשְׁבֵּנוּ עִמּוֹ כַּל־יָמָי הַיּוֹתֵדוֹד בְּמִצְעָה' וגו' וכשיצא דוד משם והלך לעיר חמת הרג מלך מואב אביו ואמו ואחיו חוץ מאחד שברח והחיהו נחש העמוני הוא החסד שאמר דוד 'אַעֲשֶׂה־תְּסָדוּ עִם־סַנַּן בְּרִנְשׁוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אֲבִיו עַמְדֵי חֶסֶד'.

כך גם ניתן ללמוד ממעשהו של דוד מלכנו כאשר שלח מלאכים לחסם את מלך עמון - חנון בן נחש מתוך מחשבה לעשות עמו חסד:

שמואל ב פרק י

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיָּמָת מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּמְלֶךְ סַנַּן בְּנֵי נַחֲשִׁי: (ב) וַיֹּאמֶר דָּוִד אַעֲשֶׂה־תְּסָדוּ עִם־סַנַּן בְּרִנְשׁוֹ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אֲבִיו עַמְדֵי חֶסֶד וַיִּשְׁלַח דָּוִד לְנַחְמִי בְּנֵי־עַבְדֵי אֱלֹהֵי וַיְבֹא עִבְדֵי דָוִד אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן:

בס"ד.

מלך עמון לוקח את אנשי דוד, מגלח את חצי זקנם חותך את כנניהם ושולם בחזרה:

שמואל ב פרק י

(ג) וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי בְנֵי־עַמּוֹן אֶל־סַנַּן אֲדֹנֵיכֶם הַמְּכַבֵּד דָּוִד אֶת־אֲבִלְךָ בְּעֵינֶיךָ כִּי־שָׁלַח לָךְ מִנְחָמִים הֲלוֹא בְּעֵבֶר סָקוֹר אֶת־הַעִיר הַרְגָלָה וְהַפְלָה שְׁלַח דָּוִד אֶת־עַבְדָּיו אֵלֶיךָ: (ד) וַיִּקַּח סַנַּן אֶת־עַבְדֵי דָוִד וַיְגַלַּח אֶת־חֲצֵי זָקְנָם וַיְכַרֵּת אֶת־מְדוּיָתָם בְּחִצֵי יָד שְׂתוּמֵיהֶם וַיִּשְׁלַחם:

מיד שיגר דוד את יואב וכל צבאו למלחמה עליהם והיכו בהם עד חרמה:

שמואל ב פרק י

(ה) וַיָּגֵדוּ לְדָוִד וַיִּשְׁלַח לְקִרְיַת־סֵפֶר כִּי־הָיוּ הַאֲנָשִׁים נִגְלָמִים מֵאֵד וַיֹּאמֶר הַמַּלְלֵךְ שָׁבִי בְּרַחֲו עַד־ יִצְמַח זָקְנְךָ וְשִׁבְתָּם: (ו) וַיֵּרָא בְנֵי עַמּוֹן כִּי נִבְאָשׁוּ בְּדָוִד וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־עַמּוֹן וַיִּשְׁקְרוּ אֶת־אָרְס בֵּית־רְאוּב וְאֶת־אָרְס צוּבָא עֶשְׂרִים אֶלֶף רִגְלֵי וְאֶת־מֶלֶךְ מַעֲכָה אֶלֶף אִישׁ וְאִישׁ טוֹב שְׁנַיִם־עֶשְׂרֵי אֶלֶף אִישׁ: (ז) וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיִּשְׁלַח אֶת־יֹאֵב וְאֶת כָּל־הַצָּבָא הַגְּבָרִים: (ח) וַיָּצֵאוּ בְנֵי עַמּוֹן וַיִּשְׁרְקוּ מִלְחָמָה פְּתַח הַשָּׁעַר וְאָרְס צוּבָא וְרַחֲוֹב וְאִישׁ־טוֹב וַיַּמְעֵלָה לְבָדָם בַּשָּׂדֶה: ... (י) וַיָּבִי עַמּוֹן רָא כִּי־גָס אָרְס וַיִּסְלוּ מִפְּנֵי אֲבִישֵׁי וַיָּבִאוּ הַעִיר וַיִּשָּׁב יוֹאֵב מֵעַל בְּנֵי עַמּוֹן וַיָּבֵא יְרוּשָׁלַם:

שמא התייחס לדבר בחומרת יתר? דוד המלך ראה בכך ארוע רציני ביותר שנגדו יש להגיב בתוקף כדי למנוע צרות בעתיד! הוא היה שיא העדינות, כולו תהילים אבל כשהאומה היתה בסכנה הוא התנהג באכזריות:

אגרות הראיה (מוסד חרב קוק) / כרך א / פט

"... אי אפשר היה כלל, בשעה שהשכנים כולם היו זאבי ערב ממש, שרק ישראל לא ילחם, שאז היו מתקבצים ומכלים חס ושלום את שאריתם; ואדרבא היה מוכרח מאד גם להפיל פחד על הפראים - כלומר, חובתנו אינה רק להתגונן, אלא גם להרתיע ולהטיל פחד - גם על ידי הנהגות אכזריות..."

השכנים מסביב היו זאבי ערב ואם זה הדבר היחיד שיכול להתרועע, אז האכזריות מחויבת! דומה הדבר לאדם חולה, הרופא קובע שניתוח הכרחי וקרובי המשפחה מתחננים בפניו שלא יהיה אכזרי. אין זו אכזריות. הניתוח יכאב - אבל הוא ינצל.

שאל שריחם על אגג מלך עמלק, אמר לו ה': 'אַל־תְּתִי צִדִּיל הַרְפָּה'וּ רַחֲמֵי רִשְׁעִים אֲבִירֵי - מי שמרחם על אכזרים סופו להתאכזר לרחמנים.

קהלת רבה פרשה ז

'אל־תְּתִי צִדִּיל הַרְפָּה וְאֶל־תַּתְּסַפֵּם יוֹתֵר' - אל תהי צדיק הרבה יותר מבוראך מדבר בשאול דכתיב 'וַיָּבֵא שְׂאֵל עַד־עֵיר עַמְלֵק' וגו' ר' הונא ור' בנייה אומר: התחיל מדיין! הוא כנגד בוראו, ואמר: 'כך אמר הקדוש ברוך הוא 'לָךְ וְהַיְתִיבָה אֶת־עַמְלֵק', אם אנשים חטאו, הנשים מה חטאו, והטף מה חטאו, והבקר ושור וחמור מה חטאו', יצאת בת קול ואמרה אל־תְּתִי צִדִּיל הַרְפָּה יותר מבוראך... רבי שמעון בן לקיש אומר: כל מי שנעשה רחמן במקום אכזרי סוף שנעשה אכזרי במקום רחמן, ומניין שנעשה אכזרי במקום רחמן שנאמר 'וְאֶת גֹּב עֵיר־הַלְּהַנִּים הִקָּה לְפִי־חֶרֶב מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה מֵעוֹלָם וְעַד־יֶגֶק וְשׂוֹר וְסִמּוֹר וְשָׁה לְפִי־חֶרֶב' - ולא תהא נוב כזרעו של עמלק, ורבנן אמרין כל מי שנעשה רחמן במקום אכזרי סוף שמתד הדין פוגעת בו שנאמר 'וַיָּמָת שְׂאֵל וַיִּשְׁלַח בְּנָיו וַיִּשְׁאָל כָּלִי גַם כָּל־אֲנָשָׁיו בַּיּוֹם הַהוּא וַיַּחְדּוּ'.